

3. Policii České republiky, 273/2008 Sb: Zákon ze dne 17. července 2008
URL: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon> Par.
jsp?idBiblio=67272&nr=273~2F2008&rpp=15#local-content.

УДК 351. 74: 343. 35

Борис Георгійович ГОЛОВКО,

доцент кафедри загальноправових дисциплін Харківського
національного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук,
доцент

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-88>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ У ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ

Як відомо, однією з найсуттєвіших перешкод на шляху розбудови держави Україна є корупція. Тема боротьби з корупцією в правоохоронній діяльності залишається актуальною для багатьох країн. Можна стверджувати, що жодна з проблем у поліцейській діяльності не завдає стільки шкоди як корупція. Тому розвинені країни приділяють значну і постійну увагу попередженню, виявленню і подоланню цього вкрай негативного явища.

З метою обмеження корупції в поліції світове співтовариство застосовує чималу кількість різних форм протидії. В основі боротьби з корупцією покладене право людини на чітке, засноване на законі, виконання поліцією службових обов'язків. Серед правових заходів, перш за все, слід виділити антикорупційне законодавство. Декларація «Про поліцію» Парламентської асамблеї Ради Європи 8 травня 1978 р. стверджує, що поліцейські повинні діяти чесно, неупереджено і з почуттям власної гідності, при цьому слід утримуватися від будь-яких проявів корупції і рішуче їм протидіяти (1). Генеральна Асамблея ООН 17 грудня 1979 р. затвердила «Кодекс поведження посадових осіб з підтримання правопорядку», який встановлює, що «посадові особи з підтримання правопорядку не чинять яких-небудь актів корупції. Вони також усіяко перешкоджають будь-яким актам корупції й борються з ними». Ця теза набула розвитку у Загальних стандартах боротьби з корупцією в поліцейських відомствах і органах, затверджених Генеральною асамблеєю Інтерполу 21-24 жовтня 2002 р. 14 грудня 2005 р. набула чинності Конвенція ООН проти корупції. Серед більш ніж 140 держав, які підписали і ратифікували цей документ, є Україна (2).

Крім виконання міжнародних вимог і стандартів протидії корупції, у багатьох державах прийняті спеціальні закони. Одними з перших закони про запобігання корупції затвердили Великобританія, США, Франція, Італія, Канада. В інтересах боротьби з корупцією розробляються як

законодавчі норми попереджувального характеру, спрямовані на її запобігання, так і заходи кримінально-правового впливу на осіб, що порушили відповідні заборони.

Законодавство всіх без винятку європейських країн передбачає кримінальну відповідальність за різні корупційні злочини. Наприклад, одним із основних правових засобів боротьби з корупцією в Німеччині є відповідні норми Кримінального й Кримінально-процесуального кодексів. Усього в КК Німеччини визначені 37 складів злочинів корупційної спрямованості. Окремі склади правопорушень меншого ступеня важкості, які могли б спричинити корупційні злочини, закріплені у Законі про адміністративні правопорушення Німеччини. В Австрії особливе значення набуло створення з 1 січня 2009 р. спеціальної Прокуратури по боротьбі з корупцією, завдання якої – підвищення ефективності кримінального переслідування в цій сфері злочинності (3, р. 33). Аналогічні спеціалізовані прокуратури створені в Португалії і Іспанії, основним напрямком діяльності яких є протидія незаконному використанню службової інформації, розтраті державного майна, посадовим підробкам, вимаганню при виконанні службових повноважень тощо.

Зрозуміло, що подолати корупцію лише каральними заходами неможливо, тому, як правило, використовується комплекс цілеспрямованих антикорупційних заходів. Серед них – розробка і реалізація жорстко контрольованих деонтологічних і дисциплінарних вимог. З цією метою в ряді країн прийняті етичні кодекси, кодекси честі поліцейських, стандарти поведінки, модельні правила і т. п. Так, у США Модельні правила профілактики корупції в поліції містять у собі визначення й дотримання професійних стандартів: кожний співробітник зобов'язаний дотримуватися кодексу професійної етики, кожний новий співробітник зобов'язаний ознайомитися з даним кодексом і поставити на одному з екземплярів свій підпис на знак згоди з його вимогами (4, с. 69). Закон ФРН «Про боротьбу з корупцією» (1997 р.) обмежує можливість державних службовців займатися додатковою діяльністю, запроваджує жорсткі міри покарання за недекларування одержуваних доходів, подарунків. Уведено контроль за доходами і майном співробітників правоохоронних органів та членів їх родин. Також у поліції надається велике значення забезпеченню власної безпеки щодо протидії корупції. Наприклад, у структурі Скотленд-Ярда є секретний антикорупційний підрозділ, що діє під прикриттям комерційної фірми. У 1993 р. в поліції Великої Британії створили спеціальну групу – «загін привидів», що отримував інформацію з неофіційних джерел (5).

Наступний напрям профілактики корупції – створення привабливих і стабільних умов служби в поліції (висока зарплата, соціальні пільги, якісне медичне обслуговування тощо). Так, на початку XXI ст. у поліції США були значно збільшені посадові оклади співробітників поліції, які дозволяють віднести їх до середнього класу американського суспільства.

Крім того, з метою протидії корупції запроваджені додаткові соціальні пільги: медична страховка, безкоштовна вища освіта, пільгове кредитування, високе пенсійне забезпечення, що зробило службу в поліції вкрай привабливою і викликало здорову конкуренцію на етапі відбору кандидатів. Аналогічні заходи були проведені в більшості європейських країн, Канаді, Японії.

Серед інших заходів – виховання у поліцейських чесності і непідкупності. Для поліцейських влаштовується своєрідна «перевірка на чесність». Застосовується провокація хабара, вони піддаються спокусі отримати винагороду або привласнити речовий доказ. До того ж систематично відслідковується їхній спосіб життя, і робляться відповідні висновки. Не останнє місце посідає і такий виховний прийом: детективи дають зрозуміти, що краще зазнати невдачі в розслідуванні, чим себе скомпрометувати. Ефективним засобом є гласність і відкритість поліцейської діяльності. Характерною рисою боротьби з корупцією в поліції у розвинених країнах є доведення розслідування гучних справ до кінця і опублікування результатів судових процесів. Так, восени 2009 р. у Канаді розглянута одна з найгучніших справ про корупцію серед поліцейських. Рішення Апеляційного суду Канади про розгляд справи було прийнято через 5 років після винесення обвинувачення і через 10 років після початку розслідування (6, р. 27).

Таким чином, проблеми, пов'язані з попередженням і припиненням корупції в поліції, актуальні не тільки для нашої країни. Різноманітні методи і способи протидії корупції, що використовуються в інших країнах, необхідно вивчати, критично аналізувати і використовувати в поліції України. Багато держав сформували універсальні адміністративно-правові засоби попередження і припинення корупції, які не залежать від національної специфіки.

Список бібліографічних посилань:

1. Сборник документов Совета Европы в области защиты прав человека и борьбы с преступностью. – М.: СПАРК, 1998. – С. 77-81.
2. Конвенція ООН проти корупції – URL: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
3. Offentliche Sicherheit. Ostereih, 2008. – № 3-4.
4. Ніколенко О. В. Корупція у правоохоронних органах як складова організованої злочинності (Електронний ресурс) / О. В. Ніколенко // Науковий вісник Херсонського державного ун-ту, 2013. – Вип. 5. Т. 2. – С. 91–93. URL: http://www.lj.kherson.ua/pravo05/part_2/26.pdf.
5. <http://www.evreimir.com/article>
6. Jones Allison (CP) // The Canadian Press. – 2009. Oct. 28.